

Rüştü Bozkurt

rustu.bozkurt@dunya.com

Xi Jinping Ogeday'ın açtığı yoldan ilerliyor

Uzun soluklu bir gelişme yaratmak için hüner yeterli değildir. Hünere akıl katarak "yaratıcı" uygulamalar aşamasına geçmek gerekir. Göçebe kabilelerden bir dünya imparatorluğu kurmak gibi...

Notların arasında vardı, ama bulamadım. Yanılmıyorsa Sovyetler dönemi eğitimcisi olan Makarenko başarılı bir deney yapmıştı. Kuzey Kutup bölgesinde yaşayan Eskimolar arasında okur-yazarlık oranını yükseltmek için halkın geçimini sağladığı kızak ve diğer araç-geleceğin, etinden sütünden ve gücünden yararlandığı hayvanların oyuncaklarını yaparak çocukların ilgisini çekmiş, Eskimo toplumunda okuma-yazma bilenlerin oranını hızla artırmıştı. Geliştirilen metot yeni değildi; Cengiz Han da av-odaklı askeri eğitimlerinde, çalışmanın ve bir bütünün parçası olarak hareket etmenin erdeminin askerlerinin zihnine eşleştirdi.

BBC'den Robert Marshall'ın çalışmalarından öğreniyoruz ki Moğol yöneticileri "dünyaya açık" insanlardı. Uygurlar'ın alfabetini ve hukuk sistemini benimsemişlerdi. Hitaylar'ın kelime dağarcığını, kavramlarını ve kurumlarını benimsemişlerdi. Hitaylar'dan "Durağacı" denen, ele geçirdikleri toprakları yönetecek valileri atama sistemini de almışlardı.

Dünyada bilinen bir şeyi en iyi yapan düzeyinde yapabilme aşamasına "hüner" diyoruz. Başkaların uygulamalarını en ileri düzeyde yapabilme, hüner sahibi olma, toplumsal yaşamda önemli bir yere sahiptir. Ama uzun soluklu bir gelişme yaratmak için hüner yeterli değildir. Hünere akıl katarak "yaratıcı" uygulamalar aşamasına geçmek gerekir. Göçebe kabilelerden bir dünya imparatorluğu kurmak gibi...

İşleyiş aynı

İmparatorlukların geçerli olduğu dönemde toprağın büyüklüğü gücün de göstergesidir. İmparatorluğun meşruiyetini anlatacak düşünce ve inanç önderlerinizi yetiştirecek eğitim kurumlarınız mutlaka işlemelidir. İmparatorlukları kurmak ve

Bir Kuşak Bir Yol Projesi'nin fırsatlarından yararlanmak, olası tehlikelerini en düşük maliyetle savuşturmak istiyorsak, projenin arka planında yer alan kurumları yakından izlemeliyiz. Xi Jinping, Bir Kuşak Bir Yol Projesi'ni bir dizi kurum üzerinden yürütmek istiyor. Bu kurumlar yeni projeleri desteklediği gibi, rakip kurumların hamlelerini de karşılıyor.

uzun soluklu yaşatmak için "istihbarat sistemi" de gerek şartları bütünleyen bir yeter şarttır.

Merkezde oturan Han ile kazanılan toprakları yöneten Durağacı denen valiler arasında iletişim olmaksızın ele geçirilen topraklar uzun süre elde tutulamazdı. Hızlı ve güvenilir iletişim sistemi, küçük ya da büyük yapıların uzun ömürlü olmasını sağlar.

Hızlı ve güvenilir iletişimin ve istihbaratın yapısını oluşturan, işlevini geliştiren ve kültürünü yaratan da Moğol Hanı Ogeday oldu. Görevleri çok değişken atlılardan oluşan bir kurye ağı oluşturdu. Atlılar, gerektiğinde ziyaretçilere eşlik ediyor; binlerce kilometrelik yollarda insanlar, mallar, değerli metallerin akışı güven altına alınıyordu.

Ogeday'ın atılımı

Yam Sistemi'nin en önemli görevi, merkezdeki Han'ın emirlerini yerine en kısa zamanda ulaştırmak, yerelde meydana gelen olaylardan da haberdar etmektir.

Yaklaşık 40 ile 50 kilometre aralıklarla atlara bakım merkezleri oluşturuldu. Kurulan merkezlerde su kuyuları açıldı; onların güvende kullanılması sağlandı. En iyi atlar yerel halk tarafından bu merkezlere veriliyordu. Merkezlerde sadece atların bakımı değil, seyislerin ve ulakların ihtiyaçları da yerel halk tarafından karşılanıyordu.

Merkezlerde bulunan ulakların kimin adına hareket ettiklerini, bir çeşit kimlik belgesi olan "paiza" belirlendi. Yaklaşık 50 santimetre uzunluktaki "paiza" genellikle tahtadan yapılırdı. Daha yüksek mevkileri temsil edenler ise gümüş ve altın da olabilirdi.

Marco Polo ulakların günde 300 ile 500 kilometre yol aldıklarını yazmıştı. Ogeday, "İmparatorluk at sırtında kazanılır, ama at sırtında yönetilemez" diyordu. Sistem kurmanın, ağ oluşturmanın ve örüntü tanımanın, bileşen ve bağlam analizi yapmanın yumuşak gücünün farkındaydı. Sarayın düzgün çalışması için ilke ve kurallar belirledi. Ele geçirilen kitapları ve belgelerden kütüphaneler kurdu. Sivil yöneticilerin yetiştirilmesi ve liyakatlarının artırılması için okullar açtı.

Yam Sistemi

Değişik kaynaklar, Hindistan'ı yöneten Moğol kökenli hanların da Yam Sistemi'nden yararlandıklarını belirtiyor. Moğol ordusunun Macaristan yakınlarında Tuna Irmağı'ndan geçerken, ordulardan

birinin planlanan zamana göre geç kaldığını Ulan Batur'daki Han iki gün içinde öğrenebiliyordu.

Xi Jinping'in Bir Kuşak Bir Yol Projesi'nin araçları farklı, kapsama alanı geniş, ilgileri değişik. Çok farklı teknik imkânlarla sahip zaman kesitlerine ait olsa da temel amaçta farklılık yok. Proje, kaynaklara erişebilirliği artırmak, malların, hizmetlerin, bilgilerin ve insanların akışkanlıklarını hızlandırmak yoluyla maddi ve kültürel zenginlik üretimini artırmayı amaçlıyor.

Ogeday ve Xi Jinping'in amaçları özünde aynı, ölçekleri farklı. Ogeday gibi Xi Jinping de Bir Kuşak Bir Yol Projesi'ni bir dizi kurum üzerinden yürütmek istiyor. Bu kurumlar yeni projeleri desteklediği gibi, rakip kurumların hamlelerini de karşılıyor.

Bir Kuşak Bir Yol Projesi'nin doğrudan ve dolaylı etkileşimlerinden sorumlu kurumların sistematik olmayan listesini paylaşalım:

- ▶ Şangay İşbirliği Örgütü (SCO)
- ▶ Pan-Pearl Deltası Bölgesel İşbirliği Kalkınma Formu (PPRD)
- ▶ BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, G.Kore)
- ▶ Avrasya Ekonomik Birliği (AEAU)
- ▶ ASEAN ülkeleri+5 (Avustralya, Çin, Hindistan, G. Kore, Yeni Zelanda) Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP)
- ▶ Geliştirilmiş Asya-Pasifik Serbest Ticaret Alanı (APEC)
- ▶ Asya Altyapı Kalkınma Bankası (AIIB)
- ▶ İpek Yolu Fonu (SRF)
- ▶ BRICS girişimiyle kurulan Kalkınma Bankası (NDB)
- ▶ Rakip kurum olarak dikkate alınan, Trans Pasifik Ortaklığı (TPP) ve Ticaret Yatırım Ortaklığı (TTIP)
- ▶ Avrasya Ekonomik Birliği (EAEU)
- ▶ İpek Yolu Ekonomik Kuşağı (SREB)
- ▶ Mercator Çin Araştırmalar Enstitüsü (MERICS)
- ▶ Yatırım Konusunda Kapsamlı Anlaşma (CAI)
- ▶ Çin Uluslararası Ekonomik Değişmeler Merkezi (CCIEE)

Hız ve esneklik yaratarak, erken uyarı yapan geri-bildirim döngüsünü işletme, öngörme ve önlem alma disiplini ödünsüz uygulayarak sürdürülebilirliği sağlama, zamanımızın kurumlarından da beklenen işlevler.

Bir Kuşak Bir Yol Projesi'nin fırsatlarından yararlanmak, olası tehlikelerini en düşük maliyetle savuşturmak istiyorsak, projenin arka planında yer alan kurumları yakından izlemeliyiz.